

KÆRLIGHEDEN ER EN PINE

19/12/64

PARIS (Ekstrabladet) — „Gertrud“ er en fremragende film. Og netop en film. Hele dens styrke ligger i, at hvad der end sker, og hvad der end bliver sagt, så befordrer billederne det, som for Dreyer ganske åbenlyst har været det vigtigste: *Kærligheden er en pine*. Er det underholdende? Selvfølgelig er det underholdende. Det er netop underholdende, fordi det virkelig er alment menneskeligt. Carl Th. Dreyer skriver i et forord i programmet, at han venter sig mest af det kvindelige publikum. Han håber, de trækker deres mænd med.

Altså en pine, og derfor er „Gertrud“ i Dreyers version et eneste langt pres på nerverne, fra det første til det næstsidste billede. Jeg husker en TV-version, vist nok svensk, der lagde vægt på det „dramatiske“ og så blev Hjalmar Söderbergs stykke en lille smule gammeldags.

Det drejer sig om følgende: Gertrud har haft et forhold til digteren Gabriel Lidman (Ebbe Rode), men efter nogle års forløb brød hun af og giftede sig med højesteretsadvokat Kanning (Bendt Rothe). Dette ægteskab er nu uden indhold for Gertrud. Hun er blevet forelsket i en ung komponist, Erland Jansson (Baard Owe), og ved filmens begyndelse sker der to ting.

Dels meddeler Kanning, at han nu udnævnes til minister. Gertrud kan blive ministerfrue. Dels fortæller Gertrud sin mand, at hun går fra ham. Det slår Kanning ud, dog ikke på anden måde end, at han føler sig fornærmet og ubehageligt overrasket.

Hvem er egentlig denne Gertrud? Nina Pens Rode spiller hende med en sikkerhed og en viden, som på ny meddeler os, at dette er en stor skuespillerinde. Men som Dreyer dukker også hun kun sjældent op. Hvad grunden nu end kan være, så er det i hvert fald trist for det danske publikum. Nå, men det finder sig efterhånden i så meget!

For Gertrud er kærligheden en åndelig selvfølgelighed og en fysisk nødvendighed. Da kærligheden er noget meget menneskeligt, et ethvert forræderi mod den en katastrofe. Det er forklarligt, at mænd kan drukne i arbejde, men det er ikke forklarligt, at de derfor kan undvære kærligheden.

Det interessante ved Nina Pens Rodes karakteristik af Gertrud er følgende: Hun skjuler ikke, at denne kvinde kan virke selvretfærdig og selvoptaget, men på intet tidspunkt giver det anledning til at mene, at hendes syn på kærligheden er egoisme, tværtimod.

Netop fordi Gertrud har alle svaghederne, bortset fra viljen til at elske, er filmen blevet en konsekvent

analyse af tre mænd, der opgiver at leve sammen med hende enten af mangel på mod eller af mangel på følelse. Katastrofen i „Gertrud“ udløses af Gertruds afsked med Kanning og hendes første virkelige intime møde med komponisten Erland Jansson. For dagen efter praler Jansson med sin erobring i et større selskab, hvor Lidman er til stede. Han fortæller Gertrud om episoden, og så går det i stykker for hende.

Det er Carl Th. Dreyers enkle hensigt at gøre opmærksom på, at de mange energiske angreb på Gertrud består i at bejle til hende og derpå flygte alligevel, mens hun udvikler sin enkle lære. Resultatet er det uundgåelige, som også er typisk for kærligheden, at alle bliver ulykkelige, dog mest mændene, idet de forsumper i selvmedlidenhed og diletantiske minder.

Spillestilen er vel egentlig karakteriseret ved de ord, der indleder filmen: „Et tidsbillede fra begyndelsen af dette århundrede“. Hermed har Dreyer givet sig selv en meget stor mulighed for at beskytte det, som ved det første møde med filmen kan virke som dårlig skuespilkunst. Men det er blot en så pinefuldt forenklet følelseskildring, at ingen kan påstå, at meningen med Dreyers „Gertrud“ er til at tage fejl af: I kærlighed er der ingen genveje, og kærligheden er lidelse og ulykke.

Hvorfor er det så rigtigt? Fordi, hvis det er klart, er så megen svindel gjort overflødig. Det er rimeligere at formindske en lidelse end at være så dum at tro, at det bare drejer sig om at søge en nydelse. Kærligheden er en revolution.

Ebbe Rode og Baard Owe havde nerver til Dreyers skrappe krav, mens Bendt Rothe som Kanning ofte netop virkede 99 pct. alvorlig, og så ser man pludselig mekanikken alt for tydeligt.

Næsten ethvert menneske har været i berøring med det, der sker i „Gertrud“. I Dreyers film forstærkes det til en smerte af virkelige dimensioner: For intet er rigtig begyndt, og intet er rigtig endt. Som temaet udvikler sig her, er det som hånd i handske til Dreyers særlige langsomhed.

Om denne langsomhed et par ord. Den er ikke realistisk, idet den viser, hvad vi ser. Men den er realistisk, idet den viser, hvad der sker i sindet, i sjælen, i sanserne og følelserne. Derfor er også „Gertrud“ en umættelig spændende film, hvis man straks sætter efter den indre realisme.

Den eneste mærkelige overraskelse er slutscenen, der viser Gertrud som ældet. Nu er det, ligesom om vi får noget at vide, som er uden for vor mulighed. Det er for privat og derfor for følelsesløst. Bent Grasten.